

FAN, TA'LIM VA AMALIYOT INTEGRATSIYASI

ISSN: 2181-1776(E) | SJIF 2023: 6.907

Suvanova Kamola
Raimqul qizi

*Samarqand viloyati pedagoglarni yangi metodikalarga o'rgatish milliy
markazi, Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori
e-mail: kamolasuvanova6@gmail.com*

LOYIHAGA ASOSLANGAN TA'LIMNING (PBL) ASOSIY KOMPONENTLARI

Annotatsiya: Maqolada o'quv jarayonlarida loyihaga asoslangan ta'lim asosiy komponentlari, (PBL)ni sinf jarayonida qo'llash, va ularni ta'limdagi ahamiyati hususida fikr yuritilgan. PBL- o'quvchilarga reja, g'oyalarni amalda o'rganish imkonini beradi. Loyihaga asoslangan ta'lim o'quvchilarga 21-asr ko'nikmalari, tanqidiy fikrlash, jamoa bo'lib ishlash, kreativ fikrlash, muloqotga kirisha olishlari xayot bilan bog'lay olishlari muhim jihatlari yoritilgan.

Tayanch so'zlar: PBL, 21-asr ko'nikmalari, ijodkorlik, tanqidiy fikrlash, refleksiya, ommaga taqdim etilgan mahsulot, standartlar, kontent bo'yicha bilim va ko'nikmalar, argumentatsiya.

Loyihaga asoslangan ta'lim (PBL) o'qitish usuli bo'lib, unda o'quvchilar faol izlanishlar orqali o'rganishga jalb qilinadi. PBLda sinflar shunday tashkil etilishi kerakki vazifalar yoki muammolarni birgalikda hal qilishi kerak bo'ladi.

Loyiha (lotincha "projekt") - bu reja, g'oya, nima qilish kerakligini tavsiflash. Loyiha - bu aniq bir muammoni hal etishga, optimal tarzda oldindan rejalashtirilgan natijaga erishishga qaratilgan ish. Loyihaga asoslangan ta'limning ko'plab afzalliklari bor. Eng muhim afzalligi shundaki, u o'quvchilarga, reja, g'oyalarni amalda o'rganish imkonini beradi. O'quvchilar loyihalarda faol qatnasha, ular o'rganganlarini yodda saqlashi va kundalik xayotida qo'llay olishi mumkin bo'ladi. Loyihaga asoslangan ta'lim o'quvchilarga 21-asr ko'nikmalari, tanqidiy

fikrlash, jamoa bo'lib ishlash, kreativ fikrlash, muloqotga kirisha olish va albatta muammolarni hal qilish va hamkorlik kabi ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi. Ta'limning ushbu shakli o'quvchilarni o'rganishga jalb qilish va ularni muvaffaqiyatga tayyorlashga zamin yaratadi. PBL (Loyihaga asoslangan ta'limning) har qanday fanga bog'lay olishimiz mumkin. Bu barcha o'quvchilarni, jumladan, o'rganuvchilarni va alohida ehtiyojli o'quvchilarni ham jalb qilishning samarali usulidir.

PBL ASOSIY KOMPONENTLARI LOYIHAGA ASOSLANGAN QUYIDAGI KOMPONENTLARINI O'Z ICHIGA OLADI:

TA'LIMIY LOYIHALARNI TURLARI:

Mazmuniga ko'ra -Fan ichidagi loyihasi: bitta mavzudagi loyiha.

Fanlararo (integrativ) loyiha: bir nechta fan yo'nalishlarini birlashtirgan loyiha.

Tashkiliy shakliga ko'ra -Individual loyiha: bitta o'quvchi tomonidan amalga oshiriladi.

Juftlikdagi loyiha: ikki o'quvchi tomonidan amalga oshiriladi.

Guruh loyihasi: o'quvchilar jamoasi (guruhlari) tomonidan amalga oshiriladi.

Muddatiga ko'ra -Mini-loyiha: bitta dars.

Qisqa muddatli: bir nechta darslar.

Uzoq muddatli: bir haftadan bir yilgacha.

Qo'llanilishiga ko'ra -Ichki (mintaqaviy), xalqaro.

O'quvchilar uzoq vaqt davomida - bir haftadan bo'lgan loyiha ustida ishlaydilar, bu ularni haqiqiy muammolarni hal qilish yoki murakkab savolga javob berishga jalb qiladi. Ular haqiqiy auditoriya uchun ommaviy mahsulot yoki taqdimot yaratish orqali o'z bilim va ko'nikmalarini namoyish etadilar. Natijada o'quvchilarda chuqur mazmunli bilimlar hamda tanqidiy fikrlash, hamkorlik, ijodkorlik va muloqot ko'nikmalari shakllanadi.

Sinf jarayonida loyihaga asoslangan ta'limning xorijiy davlatlarda qo'llanishi :

1. Hamkorlikdagi sinf loyihalari.

Hamkorlikdagi sinf loyihalari o'quvchilarni birgalikda ishlashga undaydi. Ushbu turdagi loyihada guruhlariga bo'linadi va har bir guruh topshiriqni bajarish yoki muammoni hal qilish uchun javobgardir. Ushbu turdagi loyiha o'quvchilarni muloqot qilishga va yechim topish uchun birgalikda ishlashga undaydi. Misol uchun, o'quvchilaringizdan ma'lum bir mavzu bo'yicha video yaratish uchun birgalikda ishlashlarini so'rang. Har bir guruh mavzuni o'rganish, senariy yozish va videoni suratga olish uchun mas'ul bo'ladi.

2. Tadqiqot loyihalari.

Tadqiqot loyihalari o'quvchilar uchun mavzuni o'rganish usuli hisoblanadi. Ushbu turdagi loyihada o'quvchilarga tadqiqot mavzusi beriladi. Keyin ular o'z tadqiqotlaridan qog'ozga yozish yoki taqdimot yaratish uchun foydalanadilar. Ushbu turdagi loyiha talabalarga tadqiqot ko'nikmalarini rivojlantirish va turli mavzularni o'rganish imkonini beradi. Misol uchun, o'quvchilaringiz tadqiqot qilish uchun joriy voqeani tanlashlarini so'rang. Mavzuni tanlagandan so'ng, ular o'z xulosalarini tushuntirib, qog'oz yozadilar. Shu bilan bir qatorda, ular sinf bilan baham ko'rish uchun taqdimot yaratishlari mumkin.

3. STEAM loyihalari.

STEAM loyihalari o'quvchilarni fan, texnologiya, muhandislik, san'at matematikaga jalb qilishning ajoyib usuli hisoblanadi. Ushbu turdagi loyihalarda o'quvchilar STEAM bo'yicha bilimlarini muammoni hal qilish yoki vazifani bajarish uchun ishlatadilar. Ushbu turdagi loyiha tanqidiy fikrlashga va olgan bilimlarini real vaziyatlarda qo'llashga undaydi.

4. Badiiy loyihalar.

Badiiy loyihalar o'quvchilarni san'atga jalb qilish mumkin. Loyihaning bu turida o'quvchilar o'z ijodiy qobiliyatlaridan foydalanib, san'at asarini yaratadilar. Ushbu turdagi loyiha talabalarga o'zlarini ifoda etish va ijodiy tomonlarini o'rganish imkonini beradi.

5. Texnologiya loyihalari.

Texnologiya loyihalari o'quvchilarni texnologiyaga jalb qilishning ajoyib usuli hisoblanadi. Ushbu turdagi loyihada o'quvchilar vazifani bajarish yoki muammoni hal qilish uchun texnologiyadan foydalanadilar. Ushbu turdagi loyiha turli xil texnologiyalar va ulardan qanday foydalanishni o'rganish imkonini beradi.

6. Dala sayohatlari.

Dala sayohatlari o'quvchilarni bilim, ko'nikma, malakalarni xayot bilan bog'lay olish uchun xizmat qiladi. Ushbu turdagi loyihada darslik bilan bog'liq joyga tashrif buyurishadi. Ushbu turdagi loyiha o'quvchilarga olayotgan bilimlarini xayot bilan

qanday bogʻliqligini koʻrish imkonini beradi. Bundan tashqari, sayohatlar oʻquvchilarda qiziqish va izlanish tuygʻusini rivojlantirishga yordam beradi.

7. Oʻquvchilar boshchiligidagi konferentsiyalar.

Konferentsiyalar oʻquvchilarni oʻzini namoyish qilish tajribasi bilan oʻrtoqlashish, biror masalani muhokama etish hisoblanadi. Ushbu turdagi loyihada oʻquvchilarni maktabdagi yutuqlarini muhokama qilish uchun ota-onalari bilan konferentsiya oʻtkazadilar. Ushbu turdagi loyiha oʻquvchilarga oʻz taʼlimini egallashga, yutuqlarini etkazishga imkon beradi.

8. Sinf bahslari.

Sinf bahslari oʻquvchi bilimlarini jamoa boʻlib ishlay olishga yordam beradi. Ushbu turdagi loyihada mavzu yoki masalani muhokama qiladilar. Ushbu turdagi loyiha oʻquvchilarga turli nuqtai nazarlarni oʻrganish va argumentatsiya (Argumentatsiya lot. argumentation – dalil-isbotlar keltirish – ishontirishning ratsional usuli, muayyan tezisini himoya qilib, batafsil asoslash va dalillar keltirishga tayangan usuli. U ishontirishning eng kuchli usuli boʻlib, haqiqiy dalillar sifatida deduktiv xulosa xizmat qiladi. Aksariyat hollarda haqiqatga yaqin mulohazalar argument (dalil) boʻlib xizmat qiladilar.) qobiliyatlarini rivojlantirish imkonini beradi. Oʻquvchilaringiz sinfda bahslashishlari uchun mavzu yoki masalani tanlang mavzuni tarafdor yoki qarshi deb belgilang. Tadqiqot va munozaralar ularning tanqidiy fikrlash va muloqot qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Pblning bir nechta loyihalari oʻquvchilarga oʻz qiziqishlari, qobiliyatlari va oʻrganish uslublari asosida oʻrganishni shakllantirish va kengaytirish imkonini beradi.

Maktabda loyihaga asoslangan taʼlimni amalga oshirish boʻyicha tavsiyalar.

1. Oʻquv rejangizga mos keladigan loyihalar uchun gʻoyalarni aqliy hujumidan boshlang.

2. Loyiha boʻyicha gʻoyaga ega boʻlgach, uni bajarilishi kerak boʻlgan kichikroq ishlarga ajrating.

3. Har bir oʻquvchiga rol va masʼuliyatni belgilang.

4. Loyiha uchun vaqt jadvalini yarating.

5. Loyihani qanday baholashni hal qiling.

Xulosa qilib aytganda PBL oʻquvchilarga turli muhim koʻnikmalarni, jumladan, tanqidiy fikrlash, hamkorlik va muloqot, oʻzini namoyon qilish, oʻz fikrini isbotlash, mustaqil fikrlarini rivojlantirishga yordam beradi. Agar siz oʻquvchilarning faolligini oshirish yoʻllarini izlayotgan boʻlsangiz, loyihaga asoslangan taʼlimni dars jarayoniga kiritishni oʻylab koʻring.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Нуртазин С.Т., Базарбаева Ж.М., Есимсиитова З.Б., Ермакбаева Д.К. ИННОВАЦИОННЫЙ МЕТОД «ПРОБЛЕМНО-ОРИЕНТИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ» (PROBLEM-BASED LEARNING -PBL) // Успехи современного естествознания. – 2013. – № 5. – С. 112-114;

2. Journal & Topics. (2019). From Palatine High School Incubator Project Heads To KickStarter. <https://www.journal-topics.com/articles/from-palatine-high-school-incubator-project-heads-to-kickstarter/>

3. Hosler, A. (2013). What you should know about project-based learning. Education World. https://www.educationworld.com/a_curr/project-based-learning-benefits-best-practices.shtml

URL: <https://natural-sciences.ru/ru/article/view?id=31703>

<https://www.smarttablearning.com/project-based-learning-examples/>

(<https://www.magnifylearningin.org/driving-questions>)

(<https://www.magnifylearningin.org/group-contracts>)

(<https://www.magnifylearningin.org/employability-21st-century-skills-in-a-pbl>).